బాల వ్యాకరణం

సంధి పరిచ్ఛేదం

వర్ణలోప – అనుకరణ సంధులు

ఉపన్యాసకుడు

డా.రామక పాండురంగ శర్మ

అత్తు లోపం

45. అది యవి శబ్దంబుల యత్తునకు వృత్తిని
లోపంబు బహుళంబుగా నగు.

నా + అది = నాది, నాయది.

నా + అవి= నావి, నాయవి.

ఉదంతములగు తద్ధర్మవిశేషణంబులకు మీఁద లోపంబు లేదనియు;
నిదంతంబులగు తద్ధర్మవిశేషణంబులకు మీఁద నిత్యం బనియు
బహుళ గ్రహణముచే నెఱుంగునది.

వచ్చునది, వచ్చునవి. వచ్చెడిది, వచ్చెడివి.

ము లోపం

46. పడ్వాదులు పరంబు లగునప్పుడు ముదర్ణకంబునకు
లోప పూర్ణబిందువులు విభాష నగు.

భయము + పడె = భయపడె, భయంపడె, భయముపడె.

సూత్రము + పట్టె = సూత్రపట్టె, సూత్రంపట్టె, సూత్రముపట్టె

ఈకార్యము కర్తృవాచి ముదర్ణమునకుఁ గలుగదు.

గజము పడియె, అశ్వము పడియె.

ము లోపం

47. మధ్యమ పురుష మువర్ణకంబునకు హలవసానంబులు పరంబు లగునపుడు లోపము విభాష నగు.

చూడుము + నన్ను= చూడు నన్ను, చూడుము నన్ను.

ఇటు+ చూడుము = ఇటు చూడు, ఇటు చూడుము.

చూడు మనియె, విను మనియె.

ఇచ్చట నచ్చు పరం బయినది కాఁబట్టి లోపము లేదు.

ము లోపం

48. వ్యతిరేకమధ్యమ మువర్ణకంబున కెల్లయెడల లోపంబు విభాష నగు.

నమ్మకుము + ఇట = నమ్మ కిట, నమ్మకు మిట.

ము,డుఙ్ లోపం

49. ఆమ్రేడితంబు పరం బగునపుడు మధ్యమ ము,డుఙులకు లోపంబు విభాష నగు.

ఉండుము + ఉండుము = ఉం డుండుము, ఉండు ముండుము
కొట్టుఁడు + కొట్టుఁడు = కొట్టుకొట్టుఁడు,కొట్టుఁడుకొట్టుఁడు.

అత్తు లోపం

* నా + అది = నాది, నాయది
* నా + అవి = నావి, నాయవి

ము లోపం

* భయము + పడె = భయ పడె, భయం పడె, భయము పడె
* చూడుము + నన్ను= చూడు నన్ను, చూడుము నన్ను
* నమ్మకుము + ఇట = నమ్మ కిట, నమ్మకు మిట

ము డుఙ్ లోపం

* ఉండుము + ఉండుము = ఉం డుండుము, ఉండు ముండుము
* కొట్టుఁడు + కొట్టుఁడు = కొట్టుకొట్టుఁడు,కొట్టుఁడుకొట్టుఁడు.

విసర్గ లోపం

50. విసర్గంబున కనుకరణంబున లోపం బగు.

వర్ధతాం శ్రీః + అనియె = వర్ధతాం శ్రీ యనియె

అత్తునకు ఓత్వం

51. అనుకృతిని నమశ్శబ్దము తుది యత్తున కోత్వము విభాష నగు.

తుభ్యం నమః + అనె = తుభ్యం నమ యనె, తుభ్యం నమో యనె.

ఈకార్యము లాఁతిచో సహితము గానంబడియెడి.

గతానుగతికో లోకో యటంచున్.

ద్విర్వచనం

52. అనుకరణంబునం దుదిహల్లునకు ద్విర్వచనం బగు.

కింతత్ + అనియె = కిం తత్తనియె

కస్త్వమ్ + అనియె = కస్త్వ మ్మనియె.

ద్విర్వచనం

53. అనుకరణంబునం దహమాదుల మకారంబునకు ద్విరుక్తి విభాష నగు.

దాసోఽహమ్ + అనె దాసోఽహ మ్మనె, దాసో ఽహ మనె.

తత్ కర్తవ్యమ్ + అనె తత్ కర్తవ్య మ్మనె, తత్ కర్తవ్య మనె.

వృగాగమం

54. ఉదంతనామంబున కనుకరణంబునందు వృగాగమం బగు.

ఇయం ధేనుః + అనె = ఇయం ధేను వనె.

అనుకృతిని నిడుదకుం గుఱుచ యగు నని యొకండు పలికె నది నిరాకరంబు.

దుర్భలస్య బలం రాజా యన వినవే.

వి సంధి

55\. వాక్యావసానంబున సంధిలేమి దోషంబు గా దని యార్యు లండ్రు.

సత్యము సర్వశ్రేయము. అది లేనిచో సర్వధర్మములు వ్యర్థములు.
ఇట్లు సంధివిరహంబు కావ్యంబులం బాదాంతమంద చూపట్టెడి.

అనుకరణమందు...

విసర్గ లోపం	* వర్ధతాం శ్రీః + అనియె = వర్ధతాం శ్రీ యనియె
అత్తునకు ఓత్వం	* తుభ్యం నమః + అనె = తుభ్యం నమ యనె, తుభ్యం నమో యనె.
ద్విత్వం	* కింతత్ + అనియె = కిం తత్తనియె * దాసోఽహమ్ + అనె దాసోఽహ మ్మనె, దాసో ऽహ మనె.
వుగాగమం	* ఇయం ధేనుః + అనె = ఇయం ధేను వనె

ధన్యవాదాలతో ....

డా. రామక పాండురంగ శర్మ

http://academy.teluguthesis.com/

సమర్పణ